

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Дело Станков и ОМО "ИЛИНДЕН" срещу България (Жалби NN 29221/95 и 29225/95)

Решение от 2 октомври 2001 г.

По делото Станков и Обединената македонска организация "Илинден" срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), заседаващ като състав, състоящ се от:

Г-жа Е. ПАЛМ, Председател,

Г-жа В. ТОМАСЕН,

Г-н Л. ФЕРАРИ БРАВО,

Г-н КАЗАДЕВАЛ,

Г-н Б. ЖУПАНЧИЧ,

Г-н ПАНТИРУ,

Г-жа С. БОТУШАРОВА, съдии,

и Г-н О'БОЙЛ, Секретар на отделението,

След закрито обсъждане на 17 октомври 2000 г. и на 11 септември 2001 г.,

Произнася следното решение, което бе взето на последната спомената дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по две жалби (NN 29221/95 и 29225/95) срещу България, внесени в Европейската комисия по правата на човека ("Комисията") на основание стария чл. 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи ("Конвенцията") от г-н Борис Станков и Обединената македонска организация "Илинден" ("жалбоподателите"). Жалбите са внесени на 29 юли 1994 г. Допълнителни жалби са внесени на различни дати между 1994 г. и 1997 г. (вж. анекса към частичното решение на Комисията от 21 октомври 1996 г. и окончателното решение на Комисията по допустимостта от 29 юни 1998 г.).

2. Жалбоподателите назначават като свой представител г-н Йордан Костадинов Иванов, български гражданин, с местожителство в гр. Сандански, който е бил председател на сдружението-жалбоподател през неуточнен период от време. През юни 1998 г. г-н Иванов, от своя страна, поръчва воденето на делото на г-н Л. Хинкер, адвокат, практикуващ в Страсбург. Г-н Хинкер дава първо писмено становище на 19 юни 1998 г., но не се намесва в производството до устните състезания (вж. по-долу параграф 7).

Българското правителство ("Правителството") е представено от неговия агент, г-жа Г. Самарас, от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят, че има нарушение на чл. 11 от Конвенцията във връзка с отказа на властите да разрешат провеждането на техните възпоминателни събрания на 31 юли 1994 г., 22 април и 30 юли 1995 г., и 20 април и 2 август 1997 г.

4. Като съедини жалбите и ги обяви за частично недопустими на 21 октомври 1996 г., Комисията на 29 юни 1998 г. обяви останалата част за допустима. Тъй като Комисията не беше приключила разглеждането на делото до 1 ноември 1998 г., делото беше предадено на Съда на тази дата в съответствие с чл. 5 § 3, второ изречение, на Протокол N1 към Конвенцията.

5. Жалбата беше разпределена на Първо отделение на Съда (Правило 52 § 1 от Правилата на Съда). В рамките на това Отделение, съставът, който трябваше да разгледа делото (чл. 27 § 1 от Конвенцията), беше конституиран съгласно разпоредбата на Правило 26 § 1 от Правилата на Съда.

6. С писмо от 9 май 2000 г. страните бяха поканени да представят писмени становища по

сдружението заявява, че "македонският народ няма да приеме българско, гръцко или сръбско господство". Формалната декларация в устава на сдружението-жалбоподател, че то няма да нарушава териториалната цялост на България, изглежда несъгласувана с останалите материали.

13. Решението на Върховния съд от 11 март 1991 г. постановява *inter alia*:

"Низшестоящите съдилища правилно са установили, че целите на [сдружението-жалбоподател] съгласно неговия устав и програма са насочени срещу единството на нацията... [Материалите по делото] показват, че [сдружението-жалбоподател] се стреми да разпространява идеите на македонизма сред българското население, по-специално в един обособен географски район. [Тези идеи] предполагат "денационализацията" на българското население и неговото превръщане в македонско население... Следователно, [сдружението-жалбоподател] е насочено срещу единството на нацията и ето защо се забранява съгласно чл. 35 § 3 на Конституцията [от 1971 г.]..."

14. Изглежда безспорно установено между страните, че през съответния период сдружението-жалбоподател претърпява промени в ръководството си и че е имало вътрешен конфликт. Неговите местни клонове или отделни фракции са имали различия в своите възгледи и дейности.

2. Публични събрания преди разглеждания период

15. Сдружението-жалбоподател провежда събрание за пръв път на 22 април 1990 г. на Роженския манастир, до гроба на Яне Сандански.

16. На 20 април 1991 г. сдружението-жалбоподател организира възпоминателно събрание на Роженския манастир. Участниците приемат декларация, адресирана до Президента и Парламента, в която *inter alia* се заявява:

"1. Нашите права като малцинство, от които ние бяхме лишени, трябва да ни бъдат гарантирани в съответствие с международните договори за малцинствата.

[Ние искаме:]

2. Въвеждане [изучаването на] македонския език, история и култура във всички образователни заведения в Пиринска Македония.

3. Правото на радио и телевизионни предавания на македонски език...

...

5. Да се постави край на процеса на асимилация и унищожаване на македонската култура.

6. Правото да се публикуват издания на македонски език...

7. ...македонската църква да бъде независима...

8. Всички български политически партии на територията на Пиринска Македония да бъдат разпуснати или да бъдат преименувани като македонски; те трябва да защитават националните права на македонския народ.

...

14. Пълна културна, икономическа и политическа автономия на Пиринска Македония и изтегляне на българските окупационни войски от Пиринска Македония...

...

16. Ако българското правителство не отговори положително на нашите искания, "Илинден" ще се обърне към Организацията на обединените нации, [Конференцията по] безопасността и сътрудничеството в Европа, Европейския парламент, Великите сили, в интерес на мира на Балканите и в Европа и с оглед да се избегнат военните конфликти поради възникналия национализъм в България, Сърбия, Гърция и Албания, със следните искания: анулиране на сепаратисткия военен съюз от 20 февруари 1912 г. между България, Сърбия и Гърция, изтегляне на нашествениците от окупираните територии, ... обединение на Македония под покровителството на Обединените нации и със закрилата на Великите сили..."

17. Съгласно полицейски доклад, изготвен през 1998 г. от директора на полицията в региона и предоставен на Съда от Правителството, на събранията от 22 април 1990 г. и 20 април 1991 г. са били направени "яръсти анти-български декларации". По-специално, на 22 април 1990 г. е била прочетена декларация, с искане за признаването на македонско

малцинство и културна автономия. В доклада не се споменава за някакви инциденти на това събрание.

Както е обяснено в доклада, на 20 април 1991 г. около 300-350 поддръжници на "Илинден" са се събрали на официалното честване на годишнината от смъртта на Яне Сандански, което е било уважено от 4000 участници. Членове на "Илинден", стоящи на отделна платформа, са дюдюкали и освиркали, както се твърди, полицията, наричали са българите "варвари", "завоеватели" и "поробители" и са ги призовавали да напуснат и "освободят" региона от своето присъствие. В доклада по-нататък се казва, че се е случил "шокиращ" инцидент: г-н Б., известен политик, е бил наплискан с бира върху лицето. Полицията, както се твърди, е предотвратила по-нататъшни сблъсъци.

Докладът завършва:

"Събитията, организирани от "Илинден", са провокационни. Има реален риск от инциденти. Поради тази причина, от 1992 г. общинските власти в региона обикновено отказват да разрешават провеждането на такива мероприятия. С оглед спазването на закона, обикновено се търси помощ от органите на прокуратурата и полицията."

18. Жалбоподателите представят копия от снимки, писмени показания и изявления на лица, които заявяват, че в няколко случая в периода между 1990 и 1994 г. е имало полицейски акции и действия на частни лица, които са препятствали дейността на сдружението-жалбоподател.

Те също представят копия от статии във вестниците, които обвиняват "Илинден" за злоупотреба с български национални символи, описвайки неговите водачи като необразовани, душевно болни хора или предатели и отричайки съществуването на македонско малцинство в България. Жалбоподателите твърдят, че тези статии отразяват общественото мнение в България така, както е манипулирано от властите.

Б. Забрани за провеждането на събрания през разглеждания период

1. Събития от юли 1994 г.

19. През юли 1994 г. г-н Станков, като председател на петричкия клон на сдружението-жалбоподател, моли кмета на Петрич да разреши събрание в района на Самуиловата крепост, което да бъде проведено на 31 юли 1994 г. за честване на историческо събитие. На 13 юли 1994 г. е отказано издаването на разрешение от страна на кмета, но без да се излагат мотивите. Сдружението-жалбоподател обжалва пред Петричкия районен съд, който отхвърля жалбата на 16 юли 1994 г. Районният съд намира, че тъй като сдружението-жалбоподател е забранено, са налице основателни опасения, че демонстрацията би застрашила обществения ред и правата и свободите на други граждани.

На 28 юли 1994 г. на г-н Йордан Костадинов Иванов, представител на сдружението-жалбоподател и на още едно лице са издадени писмени предупреждения от полицията да не посещават официалния традиционен панаир край Самуиловата крепост. В предупрежденията е постановено, че те се основават на приложимия закон.

20. Въпреки отказа на властите, на 31 юли 1994 г. някои от членовете на сдружението-жалбоподател (120-150 според оценката на жалбоподателя) се опитват да се приближат до историческата местност Самуилова крепост, но полицията, която според жалбоподателите е била тежко въоръжена, блокира пътя им.

"В становището на Правителството, твърдението, че районът е бил затворен (отцепен), е необосновано."

2. Събития от април 1995 г.

21. На 10 април 1995 сдружението-жалбоподател моли кмета на Сандански да разреши събрание, което да се проведе на 22 април 1995 г. на гроба на Яне Сандански край Роженския манастир, за честване на осемдесетата годишнина от смъртта му.

Това е отказано на 14 април 1995 г., тъй като сдружението-жалбоподател не е надлежно регистрирано от съда. На 15 април 1995 г. сдружението-жалбоподател обжалва пред Районния съд в Сандански, като *inter alia* заявява, че македонското население е било лишено от правото му на собствен културен живот в нарушение на международното право. Районният съд изобщо не разглежда жалбата.

22. На 22 април 1995 г. общината в град Сандански провежда официална церемония за отбелязване годишнината от смъртта на Яне Сандански. Събитието се провежда край неговия гроб до Роженския манастир. Церемонията започва около 10 часа.

Жалбоподателите твърдят, че на група техни поддръжници, които са били пътували до Роженския манастир на 22 април 1995 г., им е било наредено от полицията да оставят колите си до съседния град Мелник и са били транспортирани до манастира с местни автобуси. Там на тях е било разрешено да посетят гроба, да поставят венец и да запалят свещи. Все пак обаче, на тях не е било позволено да донесат до мястото плакатите, знамената и музикалните инструменти, които са носили или да произнасят речи на гроба. Полицията, както се твърди, махнала панделката, прикрепена към венеца. Участниците след това отпразнували събитието, без музика, близо до манастира, но далеч от гроба.

3. Събития от юли 1995 г.

23. През юли 1995 г., както и през предишните години, сдружението-жалбоподател отново иска разрешение да проведе възпоминателно събрание на 30 юли 1995 г. край Самуиловата крепост, историческата местност в района на Петрич. На 14 юли 1995 г. кметът на Петрич отказва да удовлетвори молбата, без да представя мотиви. При обжалване от страна на жалбоподателя, отказът е потвърден с Решение на Петричкия районен съд от 18 юли 1995 г. Районният съд намира, че "провеждането на възпоминателно събрание от "Илинден" на 30 юли 1995 г. край Самуиловата крепост ще застраши обществения ред".

4. Събития от април 1997 г.

24. На 8 април 1997 г. сдружението-жалбоподател информира кмета на Сандански и местната полиция, че организира събрание, което ще се проведе на 20 април 1997 г. на Роженския манастир за отбелязване годишнината от смъртта на Яне Сандански. В писмото до кмета е заявено, че Яне Сандански, който се счита в България за български национален герой, е в действителност "македонски борец за национална независимост на Македония от турска власт и срещу българските потисници".

На 11 април 1997 г. кметът отказва да издаде разрешение. Той заявява, че разрешение за честването на същото историческо събитие е било поискано на 4 април 1997 г. от директора на местното средно училище. Кметът по-нататък обяснява, че честването ще се организира съвместно от училището и общината и че "всяко лице, може да дойде индивидуално".

25. На 15 април 1997 г. "Илинден" обжалва пред Районния съд в Сандански отказа на кмета, като заявява, *inter alia*, че кметът не им е разрешил, "като отделна етническа общност", да организират събрание край гроба на техния национален герой.

На 17 април 1997 г. Председателят на Районния съд в Сандански постановява разпореждане, с което отказва да разгледа жалбата по същество, тъй като била подадена от името на нерегистрирана организация.

26. Датата, на която разпореждането е било съобщено на сдружението-жалбоподател, е неясна. Жалбоподателите първоначално отрекоха да са получили отговор на тяхната жалба, но в по-късни обяснения до Комисията заявиха, че разпореждането от 17 април 1997 г. им е станало известно на 5 май 1997 г.

27. Доколкото пропуските в жалбата не са били отстранени в законовия седмодневен срок, на 5 май 1997 г. Председателят на Районния съд в Сандански постановява прекратяването на производството. Сдружението-жалбоподател е уведомено за това разпореждане на 13 август 1997 г.

28. Жалбоподателите заявяват, че на 20 април 1997 г. полицията е възпрепятствала група от техни поддръжници да се доближи до Роженския манастир и че две от лицата са били малтретирани. Те подържат, че на 20 април само 13 ученика и двама учители от местното средно училище са пристигнали на Роженския манастир. Учениците са поставили венец в присъствието на полицията и са напуснали две минути по-късно.

5. Събития от юли и август 1997 г.

29. На 14 юли 1997 г. г-н Станков като Председател на клона на сдружението в Петрич иска разрешение за възпоминателно събрание, което да се проведе на 2 август 1997 г. край Самуиловата крепост, в покрайнините на Петрич. На 17 юли 1997 г. кметът отказва да

удовлетвори молбата, заявявайки, че сдружението-жалбоподател не е "легитимна организация".

30. На 20 юли 1997 г. сдружението-жалбоподател подава жалба пред Петричкия районен съд срещу отказа на кмета, посочвайки *inter alia*, че няма законова разпоредба, която да забранява събранията на организации, които не са "легитимни" и че планираното обществено мероприятие ще бъде мирно и няма да застраши обществения ред.

С решение от 1 август 1997 г. Петричкия районен съд отхвърля жалбата по същество. Той намира, че сдружението-жалбоподател не е надлежно регистрирано "в съответствие със законите на страната" и че не е било доказано, че лицата, действащи от негово име, действително го представляват. В резултат на това, не било ясно кой е организирал мероприятието и кой ще отговаря за реда по време на събранията, в съответствие с чл. 8 и 9 от Закона за събранията, митингите и манифестациите. Районният съд прави заключение, че липсата на яснота по отношение на организаторите на обществено мероприятие застрашава обществения ред и правата и свободите на други граждани.

31. Жалбоподателите твърдят, че на 2 август 1997 г. полицията не е разрешила на група от поддръжници на сдружението-жалбоподател да достигнат историческата местност в околностите на Петрич.

В. Други доказателства, отнасящи се до целите и дейностите на сдружението-жалбоподател и неговите поддръжници.

32. Страните изложиха становища и представиха копия от документи, отнасящи се до дейността на сдружението-жалбоподател.

Изглежда, че някои от документите, на които се основава Правителството, се отнасят до изявления на лица, принадлежащи към фракция или клон на сдружението-жалбоподател. Тези групи очевидно са се различавали във възгледите и дейността си.

33. Правителството се основава на декларацията от 20 април 1991 г. (вж. параграф 16 по-горе), на полицейския доклад, отнасящ се до събранията от 1990 г. и 1991 г. (вж. параграф 17 по-горе) и на други материали.

Правителството посочи, че по време на събранията, в писма до институциите или в изявления пред средствата за масова информация, лица, свързани с сдружението-жалбоподател и неговите поддръжници, са правили декларации в смисъл, че желаят българите да напуснат района на Пиринска Македония и са заявили, че не може да има "никакъв мир на Балканите, освен ако българите, гърците и всички други не признаят националните права на македонския народ и никаква демокрация в която и да било балканска страна без такова признаване".

34. Правителството представи копия от няколко издания на Вестник за македонците в България и по света и Македонска поща, брошури, издадени от една от свързаните със сдружението-жалбоподател фракции, както и копия на материали от пресата. Те съдържат информация, *inter alia*, относно "тайно" частно събрание на фракция на сдружението-жалбоподател, проведено на 28 септември 1997 г. Събранията, както се твърди, обявява, че на 10 август 1998 г. регионът Пиринска Македония ще стане "политически, икономически и културно автономен" или независим. Това било така, защото на този ден, 85 години след Букурещкия договор от 1913 г., държавите-страни по него били, както се твърди, задължени да се изтеглят от "поборените" македонски територии.

Македонска поща по-нататък кани всички македонци на шествие в София на 3 август 1998 г. Поканата акцентира върху това, че участниците няма да носят оръжие.

35. Написан на ръка плакат, издаден, както се твърди, от последователи на сдружението-жалбоподател в Петрич, призовава за бойкот на парламентарните избори от 1994 г., "за да се предотврати установяването на законна българска власт в региона" Пиринска Македония. Документът по-нататък призовава за обединена македонска държава и за "международно нахлуване" от страна на Съвета за сигурност при Обединените нации "по модела на Гренада, Кувейт и Хаити".

36. В призив за бойкот на изборите през 1997 г. е заявено, че македонците трябва да се въздържат да гласуват в знак на протест срещу липсата на признание на техните права като малцинство.

37. В декларация, публикувана в пресата в Бившата югославска република Македония, водачите на фракция, свързана със сдружението-жалбоподател, се критикуват

българските власти за техния отказ да признаят македонския език и македонското малцинство в България и се призовават различни международни организации да окажат натиск върху българските власти в това отношение.

38. Правителството представи копие от "меморандум", адресиран до Обединените нации, подписан от активисти на сдружението-жалбоподател или негова фракция, с дата 1 юли 1997 г. Той съдържа кратък обзор на историческите събития, оплаквания във връзка с отношението на българските власти и следните основни искания: колективни малцинствени права, достъп до българските държавни архиви, връщането на конфискуваните материали, преразглеждане на начина, по който се разглежда българската история, преразглеждане на международните договори от 1912 и 1913 г., разпускане на "политическата полиция", разпускане на националистическите и силовите партии и организации, регистрация на "Илинден" като легитимна организация на македонците в България, радио предавания на македонски, разследване на нарушенията, извършени срещу македонци, и икономическа помощ.

В апела е заявено също:

"...съзнавайки съвременните икономически и политически реалности на Балканите, в Европа и света, ние не действаме чрез противопоставяне, напрежение или насилие. Нашият начин да постигнем ползването на нашите права като македонско етническо малцинство в България и Пиринска Македония, където са нашите етнически и исторически корени, е чрез мирни средства и преговори..."

Нашите мирни и законосъобразни средства... са в полза на властите, които ... отричат съществуването на македонско малцинство. Нашите демократични методи са в наша вреда: властите могат да си позволят използването на политически, икономически и психологически натиск и оръжие."

39. Пред Съда Правителството се позова на решение на българския Конституционен съд от 29 февруари 2000 г. по дело, отнасящо се до конституционността на политическа партия, Обединената македонска организация "Илинден" - ПИРИН: Партия за икономическо развитие и интегрирането на населението ("ОМОПИРИН"), която е регистрирана от компетентните съдилища през 1999 г. Конституционният съд намира, че целите на партията са насочени срещу териториалната цялост на страната и поради това тя е противоконституционна.

40. Конституционният съд отбелязва, че ОМОПИРИН може да бъде разглеждана като наследник или продължение на сдружението-жалбоподател. На тази основа Конституционният съд широко се е опрял на доводи относно историята и дейността на сдружението-жалбоподател при разглеждането на въпроса дали ОМОПИРИН е конституционна.

По-специално, Конституционният съд е взел под внимание исканията, направени в декларацията на сдружението-жалбоподател от 20 април 1991 г. (вж. параграф 16 по-горе). Той също така отбелязва, че картите на региона, изобразявайки като македонски части от територията на България и Гърция, са били публикувани от сдружението и че е имало многократни призови за автономия и даже отделяне. Конституционният съд по-нататък отбелязва, че представителите на сдружението-жалбоподател са правили обидни забележки по отношение на българската нация.

41. Конституционният съд по този начин намира, че сдружението-жалбоподател и ОМОПИРИН считат региона на Пирин като територия, която е само временно под български контрол и която скоро ще стане независима. Техните действия поради това били насочени срещу териториалната цялост на страната и като такива били забранени съгласно чл. 44 § 2 от Конституцията от 1991 г. Забраната била в съответствие с чл. 11 § 2 на Конвенцията, като нямало съмнение, че дейност срещу териториалната цялост на страната застрашава нейната национална сигурност.

Решението е прието с девет на три гласа. Несъгласните съдии представят особени мнения, които не са били публикувани.

Г. Доказателства, представени от Правителството в подкрепа на неговите твърдения, че някои от членовете на сдружението-жалбоподател са притежавали оръжие

42. В подкрепа на това твърдение Правителството е представило копия от два документа.

43. Първият е копие от статия в ежедневника "Континент" с дата 1/2 март 1997 г. Вестникът информира, че някой си г-н Д.П.К. е бил арестуван в Петрич за заплахи срещу офицери от полицията, че ще взриви техните домове, тъй като те пречели на бизнеса му. По време на ареста, полицията, както се твърди, открила взривни вещества в дома на г-н Д.П.К. Кратката публикация продължава като напомня, че г-н Д.П.К. бил, както се твърди, водач на "Илинден" и "македонски активист".

44. Вторият довод се явява фотокопие на листовка, която съобщава за основаването на организация и кани заинтересованите да се присъединят. Документът не е подписан. Той е с дата, както се твърди, от 1995 г. и изглежда написан на пишеща машина.

Листовката обяснява, че новосъздадената Обединена македонска организация Нова не желае да измества "Илинден". Тя критикува някои от водачите на сдружението-жалбоподател.

В листовката по-нататък се заявява, че новата организация ще формира въоръжени групи с цел "подпомагане на Република Македония да оцелее".

45. Правителството не е представило коментар или допълнителна информация относно съдържанието на двата представени от него документа.

46. По време на заседанието пред Съда, в отговор на въпрос, който ѝ бе поставен, агентът на Правителството информира Съда, че срещу членове на сдружението-жалбоподател никога не са били образувани наказателни производства.

Д. Кратко изложение от страна на Правителството относно историческия контекст

47. Правителството подчерта, че познаването на историческия контекст и сегашното положение в България и на Балканите е от съществена важност за разбирането на спорните въпроси по настоящото дело. Тяхното обяснение може да бъде обобщено, както следва:

"Исторически, българската нация се консолидира в няколко географски региона, като един от тях е географският регион Македония. През 1878 г., когато България бива частично освободена от турско господство, Берлинският мирен договор оставя региона Македония в границите на Турция. Между 1878 и 1913 г. българското население в Македония организира пет неуспешни въстания, като се стреми да се освободи от турска власт и да се обедини с България. Последват масови преселвания на бежанци от региона към отечеството България. Стотици хиляди македонски българи се заселват в България.

През 1934 г. за пръв път се прокламира така наречената "македонска нация" с резолюция на Комунистическия интернационал. Преди това, нито един сериозен исторически източник никога не е споменавал за някакво друго славянско население в региона освен за българско население. След Втората световна война, комунистическата власт в Югославия обявява концепцията за отделна македонска нация. Създават се отделен език и азбука и се налагат с указ на 2 август 1944 г. В Югославия започва масова кампания по асимилация, съпроводена с жестокости. За кратък период от време Българската комунистическа партия - вдъхновена от идеята за създаване на българо-югославска федерация - също пуска в действие кампания по насилственото налагане на македонско самосъзнание сред населението в района на Пиринска Македония. По време на преброяванията на населението през 1946 и 1956 г. лицата, живеещи в региона, са били заставяни да се обявяват за "македонци". Кампанията е преустановена през 1963 г., частично поради отказа от страна на населението да сменя самоличността си.

В тези части на географския регион Македония, които са били в Югославия, реалностите на двуполюсният свят от периода на студената война - при които отношенията между Югославия и социалистическия блок, доминиран от СССР, са били напрегнати - усилват чувството на населението за обреченост и гняв, както и техните страхове, че обединението с България никога няма да бъде възможно. Насилственото налагане на македонско самосъзнание от страна на режима на Тито също изиграват решаваща роля.

Ето защо, даже ако е протекъл процес на формирането на нова нация, той е бил ограничен до територията на Бившата югославска република Македония.

По време на преброяването на населението през 1992 г. само 3 019 български граждани се идентифицират като македонци и посочват македонския като техен майчин език. Други 7 784 се обявяват за македонци в географски смисъл, докато, както се твърди, посочват своето българско национално самосъзнание и майчин език.

Лицата, които се считат за македонци, далеч не са дискриминирани в България. Те имат своя собствена културна и образователна организация, "Светлина". Има книги и вестници на "македонски език".

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

48. Разпоредбите на Конституцията от юли 1991 г., отнасящи се до свободата на събранията, гласят както следва:

Член 43

"(1) Гражданите имат право да се събират мирно и без оръжие на събрания и манифестации.

(2) Редът за организиране и провеждане на събрания и манифестации се определя със закон.

(3) За събрания на закрито не се изисква разрешение."

Член 44 ал. 2

"Забраняват се организации, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията, към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда, към нарушаване на правата и свободите на гражданите, както и организации, които създават тайни или военизирани структури или се стремят да постигнат целите си чрез насилие."

49. Законовите изисквания относно организирането на събрания се съдържат в Закона за събранията, митингите и манифестациите от 1990 г. Съответните му разпоредби гласят:

Член 2

"Събрания, митинги и манифестации могат да се организират от граждани, от сдружения, от политически или други обществени организации."

Член 6 ал. 2

"(2) Всеки организатор или участник в [събрание или манифестация] отговаря за вредите, причинени по негова вина по време на [мероприятието]."

Член 8 ал. 1

"За свикване на събрание на открито, организаторите трябва да писмено да уведомят [съответния] Народен съвет или кметство най-малко 48 часа преди началото [на събранието], като трябва да посочат [името на] организатора, целта [на събранието], и мястото и времето на събранието."

Член 9 ал. 1

"Организаторите на събрание трябва да предприемат необходимите мерки за осигуряване

на реда по време на събранието."

Член 10

"(1) Събранието се ръководи от председателя.

(2) Участниците трябва да спазват указанията на председателя, отнасящи се до запазването на [обществения] ред..."

50. Забраните за събрания също са уредени в Закона за събранията, митингите и манифестациите:

Член 12

"(1) Когато времето или мястото на събранието или пътят на движението на манифестацията биха създали ситуация, която застрашава обществения ред или безопасността на движението, Председателят на Изпълнителния комитет на Народния съвет, или кметът, съответно, предлагат промяната им.

(2) Председателят на Изпълнителния комитет на Народния съвет или кметът са компетентни да забранят провеждането на събранието, митинга или манифестацията, когато има несъмнени данни, че:

1. това цели насилствено събаряне на конституционния обществен ред или е насочено срещу териториалната цялост на страната;

2. това би застрашило обществения ред в местната общност;

...

4. това би нарушило правата и свободите на други лица.

(3) Забраната се налага с мотивиран писмен акт в срок от 24 часа от уведомяването.

(4) Организаторът на събранието, митинга или манифестацията може да обжалва пред Изпълнителния комитет на Народния съвет забраната по предходната алинея. Изпълнителният комитет взема решение в срок от 24 часа.

(5) Когато Изпълнителният комитет на Народния съвет не е взел решение в [този] срок, манифестацията, митингът или събранието могат да бъдат проведени.

(6) Ако жалбата бъде отхвърлена, спорът се отнася до съответния районен съд, който постановява решение в срок от пет дни. Решението на съда е окончателно."

51. Законът за събранията, митингите и манифестациите е приет през 1990 г., когато Конституцията от 1971 г. все още е била в сила. Съгласно Конституцията от 1971 г. изпълнителните органи на местната власт са изпълнителните комитети на районните народни съвети. Кметовете, споменати в някои от разпоредбите на Закона за събранията, митингите и манифестациите, са представители на Изпълнителния комитет, действащи в селата и градовете, попадащи под юрисдикцията на съответните народни съвети.

Конституцията от 1991 г. премахва изпълнителните комитети и установява поста кмет, избран посредством пряко всеобщо гласуване, като "орган на изпълнителната власт в общината" (Член 139).

ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРАВОТО

1. ПРЕДВАРИТЕЛНИТЕ ВЪЗРАЖЕНИЯ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО

52. Правителството повторя и се разпростира, в светлината на последното развитие на нещата, върху своите възражения, направени в етапа по допустимостта на процедурата. То привежда доводи, че определени противоречия в изявленията на жалбоподателите пред различните власти показват, че по същността си жалбите представляват злоупотреба с право. Правителството по-нататък поддържа тезата, че не са били изчерпани вътрешноправните средства за защита и че жалбите са очевидно неоснователни.

Коментирайки решението на Комисията относно процесуалната легитимация на "Илинден", Правителството, като не оспорва в своето изложение заключението на Комисията, заявява, че съдебните решения от 1990 и 1991 г. (вж. по-горе параграфи 11-13) са имали правното действие на забрана по отношение на дейността на "Илинден" като сдружение и като група индивиди. На устното заседание агентът на Правителството помоли Съда да постанови на това основание, че сдружението-жалбоподател не е процесуално легитимирано.

Процесуалната правоспособност на г-н Станков не е поставена под въпрос. Правителството обаче счита, че той не е валидно представляван пред Съда, тъй като той не е упълномощил г-н Иванов, неговия представител, да делегира правомощията си на г-н Хинкер, който - освен това - само е споменал "Илинден" в писмото си до Съда, съобщавайки за своето участие като адвокат. Правителството по-нататък постави под въпрос, за пръв път в своето становище по чл. 41, валидността на правомощията на г-н Хинкер да представлява сдружението-жалбоподател, след като няма колективно решение от членовете на сдружението, упълномощаващо г-н Иванов да делегира правомощията си на друго лице.

53. Жалбоподателите приканват Съда да се произнесе по същество.

54. Съдът напомня, че съгласно системата на Конвенцията, във вида, който е в сила от 1 ноември 1998 г., когато ответното Правителство повтаря възражения, повдигнати и разгледани етапа по допустимостта, неговата задача е да провери дали са налице специални обстоятелства, даващи основание да се преразгледа въпросът за допустимостта (Великова срещу България, N 41488/98, § 57, ЕСПЧ, 1999 - V; и Басик срещу Австрия, N 29800/96, § 34, предстои публикация в официалните доклади на съда).

Разпоредбата на чл. 35, § 4 in fine на Конвенцията, която позволява на Съда да обяви дадена жалба за недопустима на всеки етап от процеса, не означава, че ответното Правителство може да повдига въпроса за допустимостта на всеки етап от производството, ако такъв е могло да бъде повдигнат по-рано (вж. параграф 88 от Обяснителния доклад към Протокол N 11 към Конвенцията и Правило 55 от Правилника на Съда) или да го повтаря, когато е бил отхвърлен.

55. Вярно е, за разлика от делата Великова и Басик, в сегашния случай въпросите за допустимостта са разгледани от Комисията преди влизането в сила на Протокол N 11 към Конвенцията, а не от Съда. Съдът, въпреки това, отбелязва, че съгласно чл. 5 § 3 in fine на Протокол N 11, жалби, обявени за допустими от Комисията и предадени на Съда без Комисията да е приключила тяхното разглеждане, се третират като "допустими дела". Решението на Състава в такива случаи не е окончателно, доколкото това се допуска от разпоредбите на чл. 44 § 2 от Конвенцията.

Ето защо, Съдът намира, че в случаите, попадащи под действието на чл. 5 § 3 in fine на Протокол N 11 към Конвенцията, той отново ще повдигне въпросите за допустимостта, ако са налице специални обстоятелства, даващи основание за такова преразглеждане.

56. По настоящото дело Правителството по същество повтори своите възражения относно допустимостта на жалбата, които вече бяха разгледани и отхвърлени от Комисията в нейното решение от 29 юни 1998 г.

57. Съдът отбелязва, че Комисията подробно се е занимала с аргументите на Правителството и е дала пълните мотиви за своето решение. След внимателно разглеждане на становището на Правителството, включително неговите коментари в светлината на новото развитие на нещата, не са налице нови елементи, които биха оправдали преразглеждането на въпроса за допустимостта по настоящото дело.

По отношение на юридическото представителство на г-н Станков пред съда, Съдът е убеден, въз основа на подписаните от него и г-н Иванов бланки за упълномощаване (вж. параграф 2 по-горе), че той е валидно представляван. Съдът накрая не намира нищо, което би хвърлило съмнение върху правото на г-н Хинкер да представлява "Илинден".

Съдът оставя открит въпроса дали Правителството е лишено от правото да повдига този въпрос за пръв път в неговото становище по чл. 41 от Конвенцията.

Ето защо, предварителните възражения на Правителството се отхвърлят.

II. ОБХВАТ НА ДЕЛОТО

58. Правителството се основава на доказателства, които пряко не се отнасят до възпоминателните събрания от 31 юли 1994 г., 22 април и 30 юли 1995 г. и 20 април и 2 август 1997 г. То привежда доводи, че забраната за провеждане на събранията на тези дати трябва да се разглежда на фона на други събития - било преди или след тези събрания - и че цялата информация относно дейността на сдружението-жалбоподател и други свързани организации и лица трябва да бъде взета предвид. Правителството представя обширна информация относно събития между 1990 и 1993 г. и също така относно развитието на нещата след окончателното решение на Комисията относно допустимостта от 29 юни 1998 г.

Жалбоподателите също така се основават на доказателства, засягащи събития извън обхвата на делото с оглед неговия времеви диапазон и предмет, като в същото време оспорват относимостта на някои от материалите, представени от Правителството.

59. Съдът напомня, че решението относно допустимостта ограничава обхвата на делото, гледано от него. Следователно, не е негова задача да произнесе решение по оплаквания, отнасящи се до събития от 1990 до 1993 г. (които са били обявени за недопустими от Комисията). Нито пък е сезиран да изрази мнение в това решение относно въпроса дали забраната на събранията през 1998, 1999 и 2000 г. или решението на Конституционния съд от 29 февруари 2000 г. са в съответствие с Конвенцията (тези въпроси се явяват предмет на други жалби, висящи пред Съда: NN 44079/98, 59489/00 и 59491/00).

Обхватът на настоящото дело се ограничава до оплакванията на жалбоподателите, че властите са забранили техни събрания на 31 юли 1994 г., 22 април и 30 юли 1995 г., и 20 април и 2 август 1997 г. Съдът също така ще вземе предвид доказателствата, отнасящи се до други събития, доколкото те могат да бъдат относими към тези оплаквания.

III. ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 11 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

60. Наблюдателите твърдят, че е бил нарушен чл. 11 от Конвенцията, който в приложимата си в случая част предвижда, както следва:

1. Всеки има право на свобода на мирните събрания и на свободно сдружаване ...
2. Упражняването на това право не подлежи на никакви ограничения освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществена сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите...

A. Аргументите на страните

I. Жалбоподателите

61. Жалбоподателите твърдят, че забраната на събранията, организирани от тях за честване на определени исторически събития и отношението на властите в съответния период са били насочени към потъпкване на свободното изразяване на идеи на мирни събрания. В този смисъл, това се оценява като вмешателството в техните права по чл. 11 от Конвенцията, разглеждан при тези обстоятелства като *lex specialis* по отношение на чл. 10 от Конвенцията.

62. Те твърдят, че вмешателството не е "предписано от закона", тъй като липсата на регистрация на тяхното сдружение, на която са се основали кметовете, не е сред основанията, оправдаващи забраната на демонстрации съгласно чл. 12 от Закона за събранията, митингите и манифестациите.

63. В допълнение на това, те отхвърлят като неоснователно твърдението на Правителството, че събранията, организирани от тях, са съставлявали заплаха. Те са били изцяло мирни: тяхната цел е била да се честват исторически събития, считани за важна част от историята на македонския народ. Събранията, които обикновено са траели около три часа, винаги са започвали с прочитането на текстове и са продължавали с поеми, музика и песни.

64. Жалбоподателите по-нататък поставят под съмнение легитимността на целите, преследвани от забраните и тяхната оправданост.

Целта на властите - както я виждат жалбоподателите - е била да се спре разпространяването на идеята, че съществува македонско малцинство в България. Би могло да бъде истина, че мнозинството от българското население счита, че няма македонско малцинство в тяхната страна и че изказването на идеите на жалбоподателите би могло да шокира и да се окаже оскърбително за това мнозинство. Обаче в едно плуралистично демократично общество е от съществена важност да се позволи свободното изразяване на идеите на малцинството и дълг на властите е да гарантират на жалбоподателите правото да демонстрират мирно.

65. Те по-нататък заявяват, че забраните, от които се оплакват, макар и ограничени до определени исторически местности и определени дати, съставляват в действителност обща забрана върху събранията на сдружението-жалбоподател, тъй като нито едно събрание, организирано от него, не е било разрешено. Такава абсолютна забрана е несъразмерна.

Нищо в материалите, представени от Правителството, не може да доведе до заключението, че те са търсили отделяне от България. Даже ако е имало някакво съмнение в това отношение, пълната забрана върху честванията е била несъразмерна реакция.

2. Правителството

66. Правителството изказва съмнение относно намерението на жалбоподателите да провеждат "мирни" демонстрации, след като има, както се твърди, доказателства, че някои от членовете на организацията са били въоръжени. В това отношение то се позовава на два документа, които е представило (вж. по-горните параграфи 42-46). То също така се позовава на доказателства, които, както се твърди, доказват, че от 1990 г. нататък събранията на "Илинден" винаги са се характеризирали с конфликти и сблъсъци, както словесни, така и физически, между поддръжници на сдружението и други лица. Това е било неизбежно поради провокационните анти-български изявления, правени на тези събрания и използвания обиден език.

67. По-нататък се подчертава, че членовете на сдружението-жалбоподател никога не са били възпрепятствани да посещават въпросните исторически местности, при условие, че не носят плакати или други материали, съдържащи заплахи срещу единството на нацията, териториалната цялост на страната или правата на други лица. По-този начин свободата на събранията на жалбоподателите не е била засегната.

68. Ако се счете, че е имало вмешателство на правата на жалбоподателите по чл. 11 от Конвенцията, това вмешателство е било законосъобразно и се е основавало на недвусмислените разпоредби на Конституцията и Закона за събранията, митингите и манифестациите.

Правителството оспорва позицията на жалбоподателите, че причините за забраните постоянно са се сменяли - като по този начин, както се твърди, се разкривала липсата на ясна правна основа. Причините за всички забрани неизменно са били неконституционнотъобразните действия и изявления на сдружението-жалбоподател (които, както се твърди, са заплашвали териториалната цялост на страната и националната сигурност) и рискът от инциденти, застрашаващи обществения ред.

69. След позоваване на решенията на Върховния съд от 1990 и 1991 г. (вж. параграфи 12 и 13 по-горе) и решението на Конституционния съд от 29 февруари 2000 г. (вж. параграфи 39-41 по-горе), се подчертава, че сдружението-жалбоподател е било разпуснато, тъй като е било установено, че неговата дейност застрашава териториалната цялост на страната и се явява неконституционнотъобразна. "Достоверна информация", че дадено събрание би могло да бъде насочено срещу териториалната цялост на страната

била валидно основание за налагане на забрана върху такова събрание съгласно чл. 12 § 2 от Закона за събранията, митингите и манифестациите (вж. параграф 49 по-горе). Решенията за разпускането на "Илинден" предоставяли достатъчно информация в това отношение. Докато една нерегистрирана организация би била несъмнено свободна да организира събрания, дейността на сдружението-жалбоподател е била забранена. Намирането на основание от страна на властите, при взимане на техните решения за забрана на събранията, във факта, че на сдружението-жалбоподател е била отказана регистрацията, е било в съответствие със закона.

70. В допълнение, обжалваните мерки са преследвали определени законосъобразни цели: защитата на националната сигурност и териториалната цялост, защитата на правата и свободите на други лица, гарантиране на обществения ред в местната общност (населено място) и предотвратяването на безредици и престъпления.

71. По мнение на Правителството, "Илинден" нарушава правата и свободите на други лица, защото се е стремил да създаде македонска нация сред население, което принадлежи към българската нация и е искало налагането на македонско самосъзнание и институции в пиринския край, като се изключат всички български институции. Шепата поддръжници на тези идеи - около 3000 в регион с население от около 360 000 - била обсебила правото да говори от името на народа.

Най-важно, сдружението-жалбоподател била сепаратистка група, която търсила отделянето на пиринския регион от България. То създавало директна заплаха за националната сигурност и териториалната цялост на страната.

72. С позоваване на историческия и актуален контекст в България и на Балканите (вж. параграф 47 по-горе), Правителството привежда доводи, че настойчивото изискване от страна на сдружението-жалбоподател за диференциация и "колективни права", въпреки факта, че всяко лице в България напълно се ползва от всякакви права и свободи, включително политически и културни права, разкрива, че тяхната истинска цел е била налагането на чуждо национално самосъзнание на българското население.

Даже ако съществува македонско малцинство в България - Правителството продължава - средствата и оръдията за пропаганда, използвани от "Илинден", не са били насочени към защита на правата на такова малцинство, а към превръщането на българското население в македонско и след това - към отделяне на региона от страната.

73. В контекста на трудния преход от тоталитарни режими към демокрация, и поради придружаващата го икономическа и политическа криза, напреженията между съвместно съжителстващи общности, където ги има в района, са особено взривоопасни. Събитията в бивша Югославия са пример. Пропагандирането на сепаратизъм при такива условия правилно е било видяно от властите като заплаха за националната сигурност и мира в региона.

Освен това, националните власти са били поставени в по-добра позиция да оценят тези рискове. Разбираемо е, че същите факти биха имали различен смисъл в други държави, в зависимост от контекста. Фактите на настоящото дело следва обаче да се разглеждат на фона на трудностите в региона.

74. Времето и мястото, избрани от сдружението-жалбоподател за техните събрания, са били неподходящи. Те са съвпадали с традиционни, широко посетени церемонии и панаири, възпоминателни събития от историческа важност, което включва чувствителни спорни въпроси. Провокационното отношение на сдружението-жалбоподател е предизвиквало инциденти в миналото и е предизвикало много негативни реакции от страна на населението. Властите по този начин са възприели практиката да не разрешават събранията на "Илинден" по едно и също време и на едно също място, като официалните чествания.

Като се позовава на решенията на Комисията по жалба N 8191/78 (Rassemblement Jurassien & Unite jurassienne срещу Швейцария, DR 17, стр. 93) и жалба N 8440/78 (Християни срещу расизма и фашизма срещу Обединеното кралство, DR 21, стр. 138), Правителството посочва, че като се имат предвид границите на свободата за преценка на държавата, забраната на демонстрации при условията на обществено напрежение и когато властите могат да очакват с основание сблъсъци, е оправдано с оглед опазването на обществения ред.

75. Съгласно неговата аргументация, обжалваните забрани са били съразмерни на преследваните законни цели и не са били в нарушение на чл. 11 от Конвенцията.

Б. Преценката на Съда

1. Приложимост

76. Правителството изразява съмнения относно мирния характер на събранията на сдружението-жалбоподател и на тази основа оспорва приложимостта на чл. 11 от Конвенцията.

77. Съдът напомня, че чл. 11 от Конвенцията само защитава правото на "мирни събрания". Това понятие - съгласно практиката на Комисията - не покрива митинг, при който организаторите и участниците имат насилствени намерения (N 13079/87, реш. 6.3.89, DR 60, стр. 256, N 8440/78, Реш. 16.7.80, DR 21, стр. 138).

78. По настоящото дело, след като внимателно проучи всички предоставени му материали, Съдът не намира, че тези лица, въввлечени в организирането на забранените събрания, са имали насилствени намерения (вж. по-горните параграфи 10, 12, 13, 16, 17, 20, 22, 28, 31 и 32-46). Така чл. 11 е приложим.

2. Дали е имало вмешателство

79. Съдът отбелязва, че при всички разглеждани случаи, властите са забранявали събранията, планирани от двамата жалбоподатели. Това е била, наистина, практика, която винаги е била неизменно следвана след 1992 г. (вж. по-горните параграфи 17 и 74). През юли 1994 г. на Председателя на сдружението-жалбоподател и на друго лице са били издадени полицейски предупреждения да стоят настрана от мястото на тяхното планирано възпоминателно събрание.

В един случай, на 22 април 1995 г., въпреки наложената от кмета забрана, на поддръжниците на сдружението-жалбоподател е било позволено да се доближат до историческото място, където те са желаели да проведат своето събрание и са могли да поставят венец на гроба на Яне Сандански и да запалят свещи. Това е било възможно обаче само при условие, че участниците оставят своите плакати и лозунги. Не е било разрешено да се произнасят речи на самото място. На участниците е било позволено да честват събитието само от определено разстояние (вж. параграф 22 по-горе).

Този подход от страна на властите, позволяващ на членовете на сдружението-жалбоподател да присъстват на официални церемонии, провеждани на едни и същи места и време, по случай едни и същи исторически събития, при условие, че не носят своите плакати и не провеждат отделни демонстрации, е повторен в решението на кмета от 11 април 1997 г. и в представеното от Правителството становище пред Съда (вж. параграфи 24 и 66 по-горе).

80. Въз основа на горното, Съдът счита, че без съмнение е имало вмешателство в свободата на събранията и на двамата жалбоподатели, по смисъла на чл. 11 от Конвенцията.

3. Дали вмешателството е било предписано от закона

81. Съдът отбелязва, че мотивите, изложени от властите за забраната на събранията са варирали и не са били подробно формулирани. Те многократно споменават липсата на регистрация на сдружението-жалбоподател, факт, който сам по себе си не е могъл съгласно приложимото право, да послужи като основание за забрана на дадено събрание. В два случая кметовете не са изложили мотиви и това само частично е било поправено от районните съдилища в техните решения при обжалването (вж. горните параграфи 19, 21, 23, 24, 29 и 30).

Съдът отбелязва обаче, че властите са се позовавали на налична, както се твърди, заплаха за общественения ред, която в съответствие с вътрешното право на страната е била сред основанията, оправдаващи ограничаването на правото на мирни събрания. Фактът, че на "Илинден" е била отказана регистрация, е очевидно считан за релевантен при оценката на заявената опасност за общественения ред (вж. горните параграфи 19 и 30 in fine). Освен това, обжалваните забрани са били наложени с решения на компетентните кметове и съдилища в съответствие с процедурата, предписана в Закона за събранията, митингите и манифестациите.

82. При тези обстоятелства, Съдът приема, че вмешателството в свободата на събранията на жалбоподателите може да се разглежда като "предписана от закона".

Доколкото жалбоподателите са атакували правилността на заключението на властите, че е имало заплаха за обществения ред, този въпрос следва да бъде разгледан в контекста на въпроса дали вмешателството в свободата на събрания на жалбоподателите е имало легитимна цел и дали е било необходимо в едно демократично общество, по смисъла на чл. 11 § 2 от Конвенцията.

4. Легитимна цел

83. По мнението на Правителството, мерките, предприети срещу възпомянатите събрания на "Илинден", са преследвали няколко легитимни цели: защита на националната сигурност и териториална цялост, защита на правата и свободите на други лица, гарантиране на обществения ред в местната общност (населено място) и предотвратяване на безредици и престъпления.

Жалбоподателите оспорват тази позиция. В приведеното от тях становище скритата цел на обжалваните забрани е била отричането на колективните права на македонското малцинство.

84. Съдът напомня, че изброяването на изключенията от свободата на изразяване на мнения и събрания, съдържащи се в членове 10 и 11, е изчерпателно. Определенията на тези изключения са по необходимост ограничителни и трябва да бъдат тълкувани стеснително (вж. Сидиропулос срещу Гърция, решение от 10 юли 1998 г., Доклади относно решения и определения 1998-IV, §§37-39).

Взимайки предвид всички материали по делото, Съдът приема, че вмешателството е предвидено да охранява един или повече интереси, указани от Правителството.

5. "Необходимо в едно демократично общество"

(а) Общи принципи в практиката на Съда

85. Съдът напомня, че въпреки неговата автономна роля и специална област на приложение, чл. 11 трябва също така да бъде разглеждан в светлината на чл. 10. Защитата на мненията и свободата те да се изразяват е една от целите на свободата на събранията и сдружаване, осветена в чл. 11 (Партия на свободата и демокрацията (OZDEP) срещу Турция [GC], N 23885/94, § 37, предстояща публикация в официалните доклади на Съда.

Такава връзка е особено относима, когато - както е в случая - намесата на властите в събрание или сдружение, се явява, поне частично, реакция срещу изповядвани възгледи или изявления, направени от участниците или членовете.

86. Свободата на изразяване съставлява една от най-важните основи на демократичното общество и едно от основните условия за неговия прогрес и за самоосъществяването на всяка личност. При спазване на алинея 2 на чл. 10, тя е приложима не само по отношение на "информация" или "идеи", които се приемат благоприятно или се разглеждат като безвредни или се приемат безразлично, но също така и по отношение на такива, които обиждат, шокират или смуцават. Такива са изискванията за плюрализъм, търпимост и широта на възгледите, без които няма "демократично общество" (вж. Хандисайд срещу Обединеното кралство, решение от 7 декември 1976 г., Серия A N 24, стр. 23, § 49; Гергер срещу Турция [GC], жал. 24919/94, § 46, 8 юли 1999, недокладвано).

По сходен начин, свободата на събрания така, както е осветена в чл. 11 на Конвенцията, защитава дадена демонстрация, която може да дразни или обижда лица, които се противопоставят на идеите или исканията, за които такава демонстрация се стреми да допринесе (Платформата "Artze fur das Leben" срещу Австрия, решение от 21 юни 1988 г., Серия A N 139, § 32).

87. Изразът "необходимо в едно демократично общество" предполага, че намесата съответства на "неотложна обществена необходимост" и, по-специално, че тя е съразмерна на преследваната легитимна цел.

Договарящите държави притежават свобода на преценка в определени граници за

извършване на оценка дали съществува подобна необходимост, но тя е в унисон с надзора, осъществяван от европейските институции, обхващащ както за законодателството, така и за прилагането на решенията, даже и такива, които са произнесени от независим съд. Ето защо, Съдът е овластен да произнесе окончателното решение дали дадено "ограничение" е съвместимо с правата, защитавани от Конвенцията (вж. Гергер срещу Турция, цит. източник, § 46).

Когато Съдът осъществява съдебно разглеждане, неговата задача е не да замени своето собствено мнение с това на съответните национални власти, но по-скоро да преразгледа в съответствие с чл. 11 решенията, които те са взели. Това не означава, че той трябва да се ограничи до установяване дали ответната Държава основателно, внимателно и добросъвестно е упражнила своето право на преценка; той трябва да разгледа обжалваното вмешателство в светлината на цялото дело и да определи, след като е установил, че тя е преследвала "легитимна цел", дали то е било съразмерно на тази цел и дали приведените от националните власти причини за оправдаването му са "съответни и достатъчни". При извършването на това, Съдът трябва да се убеди, че националните власти са приложили стандарти, които са в съответствие с принципите, въплътени в чл. 11 и, освен това, че те са основали своите решения върху приемлива оценка на съответните факти (Обединената комунистическа партия на Турция и други срещу Турция, решение от 30 януари 1998 г., Доклади 1998-I, § 47).

88. Сферата на приложение на нормата на чл. 10 § 2 от Конвенцията е стеснена, що се отнася до ограничения върху политическите изказвания или върху споровете по въпроси от обществен интерес (вж. *mutatis mutandis*, Уингроув срещу Обединеното кралство, решение от 25 ноември 1996 г., Доклади 1996-V, § 58).

Една от основните характеристики на демокрацията е възможността, която тя предлага за разрешаване на проблемите на страната чрез диалог, без прибегване до насилие, даже когато тези проблеми са неприятни. Демокрацията процъфтява върху свободата за изразяване. От тази гледна точка, не може да има оправдание за създаване на пречки пред дадена група, само защото тя търси публично да обсъди положението на част от населението в Държавата и да намери в съответствие с демократичните правила, решения, които са способни да удовлетворят всяко от засегнатите лица (решението Обединена комунистическа партия на Турция, цит. източник, § 57).

89. Жителите на даден регион в страната имат право да образуват сдружения с цел да допринесат за особените характеристики на този регион. Фактът, че дадено сдружение утвърждава малцинствено самосъзнание не може сам по себе си да оправдае ограничаването на неговите права по чл. 11 от Конвенцията (вж. решението Сидиропулос, цит. източник, § 44).

90. Естествено, не може да бъде изключено, че програмата на дадена организация крие цели и намерения, различни от тези, които тя прокламира. За да се провери, че тя не извършва това, трябва да се сравни съдържанието на програмата с действията на тази организация и позициите, които тя защитава (решението Обединена комунистическа партия на Турция, цит. източник, § 58).

Съществен фактор, който трябва да бъде взет предвид, е въпросът дали е имало призови за употреба на насилие, въстание или някаква друга форма на отхвърляне на демократичните принципи (Партия на свободата и демокрацията (OZDEP) срещу Турция, цит. източник, § 40). Когато е имало подбуждане към насилие срещу личност или длъжностно лице или част от населението, държавните власти ползват свобода на преценката в широки граници, когато разглеждат необходимостта от вмешателство на свободата за изразяване (вж. решението Инчал срещу Турция от 9 юни 1998 г., Доклади 1998-IV, стр. 1567, § 48 и Шюрек (N 1) срещу Турция [GC], N 26682/95, §61, ЕСПЧ 1999-IV).

(б) Приложение на общите принципи към настоящото дело

91. Властите са се позовали на факта, че на сдружението-жалбоподател е била отказана регистрация, понеже съдилищата са намерили, че то е противоконституционно (вж. параграфи 11-13 по-горе).

92. Съдът счита обаче, че макар предишни решения на националните съдилища, които са проверявали дадено сдружение, да са без съмнение релевантни при разглеждането на опасностите, които неговите събрания могат да създадат, автоматичното основаване

върху самия факт, че дадена организация е била счетена за противоконституционна - и ѝ е била отказана регистрация - не е достатъчно, за да оправдае съгласно чл. 11 § 2 от Конвенцията практиката от систематични забрани за провеждането на мирни събрания.

Съдът трябва по-скоро да провери конкретните основания, повдигнати за да се обоснове вмешателството и значението на това вмешателството.

(i) Основания, повдигнати за обосноваване на вмешателството

(a) Твърдяно притежаване на оръжие

93. Правителството представи фотокопие на напечатана с пишеща машина листовка, съобщаваща създаването на въоръжени групи (вж. параграф 44 по-горе). Не е установено обаче, че тя произлиза от сдружението-жалбоподател. Правителството не е представило никакви конкретни данни. Нито пък е обяснило доколко е относима вестникарската статия, представена от него (вж параграф 43 по-горе), която съобщава, че дадено лице е заподозряно за определени нарушения, някои от които се отнасят очевидно до частен делови конфликт.

По мнението на Съда, очевидно е, че ако е имало подготовка за въоръжени действия, Правителството би могло да представи по-убедителни доказателства в това отношение.

(b) Твърдяна заплахата за обществената безопасност

94. Правителството твърди, че в миналото са се случвали инциденти, когато сдружението-жалбоподател е провеждало събрания и че е имало вероятност за повторението им.

Няма доказателства обаче за сериозни безредици, причинени от жалбоподателите. Посочените инциденти са от маловажно естество и не са имали за резултат образуването на наказателно производство (вж параграфи 17, 18 и 46 по-горе). Решенията на кметовете и местните съдилища са се позовавали само на хипотетична опасност за обществения ред, без да предоставят повече подробности.

Рискът от маловажни инциденти по такъв начин не е изисквал забрана на събранията на "Илинден".

(g) Твърдяни заплахи, произтичащи от целите и декларациите на "Илинден"

Сепаратистки идеи

95. Правителството подчертава, че сдружението-жалбоподател е застрашило териториалната цялост на България, тъй като то е преследвало отделяне от България.

Жалбоподателите заявяват, че единствената цел на техните събрания е била да се честват исторически събития и че те не са преследвали сепаратистки цели.

96. Въз основа на всички доказателства, Съдът намира, че в съответния период от време, за властите не е било необосновано да подозират, че определени водачи на сдружението-жалбоподател - или малки групи, които са произлезли от него - таят сепаратистки възгледи и включват в политическия си дневен ред идеи за автономия на района на Пиринска Македония или даже за отделяне от България. Това се подкрепя от различни изказвания, направени от тези водачи (вж. параграфи 16, 33, 34 и 35). Съдът също така взема предвид заключенията на Върховния съд от 1990 и 1991 г. и на Конституционния съд в неговото решение от 29 февруари 2000 (вж. параграфи 12, 13 и 39-41 по-горе).

От това следва, че властите са могли да предвидят, че някои от участниците ще разпространяват сепаратистки лозунги по време на възпоменателните церемонии.

97. Съдът повтаря отново обаче, че фактът, че група от лица са поискали автономия или даже отделяне на част от територията на страната - по този начин искайки фундаментални конституционни и териториални промени - не може автоматически да оправдае забраната на нейните събрания. Изискването на териториални изменения в речта и при демонстрации не съставлява автоматично заплахата за териториалната цялост и националната сигурност на страната.

Свободата на събранията и правото да се изразява мнение чрез тази свобода са сред първостепенните ценности в едно демократично общество. Същността на демокрацията е нейната способност да се решават проблемите чрез открито обсъждане. Широкообхватните мерки от превантивен характер да се ограничи свободата на събранията и изразяване, освен в случаите на подстрекаване към насилие или отхвърляне на демократичните принципи - колкото и шокиращи и неприемливи могат да изглеждат на властите някои възгледи и използвани думи и колкото незаконни могат да изглеждат някои от исканията - действително правят лоша услуга на демокрацията и често даже я застрашават.

В едно демократично общество, основано на господството на закона, на политическите идеи, които оспорват съществуващия ред и чието осъществяване се проповядва с мирни средства, трябва да се даде подходяща възможност за изразяване чрез упражняването на правото на събрания, както и чрез други законосъобразни средства.

98. Ето защо, Съдът намира, че вероятността да се произнесат сепаратистки декларации на събрания, организирани от "Илинден", не би могла да оправдае забраната на тези събрания.

Твърдяно разпространение на насилие и отхвърляне на демократичните принципи

99. Правителството се позовава на изявления, които биха могли да се тълкуват като покана до българите да оставят Пиринския регион на македонците (вж. по-горните параграфи 16, 17 и 33) и навежда на мисълта, че даже ако сепаратистките цели на "Илинден" да не са били досега преследвани по открито насилствен начин, въпреки това са били налице признаци, че това ще се случи.

Жалбоподателите отхвърлят тези твърдения като неоснователни и подчертават мирния характер на техните събрания.

100. Няма съмнение, че стремежът за изгонване на други лица от дадена територия въз основа на етническия произход е пълно отрицание на демокрацията.

Достойно е да се отбележи обаче, че Върховният съд, когато е отказал да разреши регистрацията на сдружението-жалбоподател през 1990 и 1991 г., Конституционният съд в своето решение от 29 февруари 2000 г. (вж. по-горните параграфи 12, 13 и 39-41), не са постановили, че целите на "Илинден" включват подстрекателство към насилие или отхвърляне на демократичното управление. Освен това, никога не са завеждани съответните наказателни производства срещу членове на "Илинден" или участници в събранията (вж. по-горния параграф 46).

101. Повечето от декларациите или изявленията на "Илинден" подчертават, че се опират на обществения дебат и политическия натиск за постигането на неговите цели и изрично отхвърлят насилието (вж. параграфи 10, 16, 37 и 38). Тези изявления, които могат да се тълкуват като призоваващи към насилие или отхвърляне на демокрацията, изглеждат изолирани на фона на всички материали по делото. Освен това, тъй като различните лица и групи, свързани с "Илинден", са имали различаващи се възгледи, не всички изброени материали отразяват непременно идеи и цели, които доминират в дневния ред на сдружението-жалбоподател.

102. В своето решение по делото Инчал срещу Турция Съдът е намерил, че самият факт, че съобщение, прочетено на възпоминателна церемония пред група от хора - което вече ограничава потенциалното му въздействие върху националната сигурност, обществения ред или териториалната цялост - съдържа думи като "съпротива", "борба" и "освобождение", не означава непременно, че това съставлява подстрекателство към насилие, въоръжена съпротива или въстание (цит. източник, § 50).

По настоящото дело Съдът взема предвид факта, че някои от декларациите на "Илинден" очевидно включват елемент на преувеличение, тъй като те са се стремили да привлекат внимание.

103. По мнението на Съда, няма указание, че събранията на сдружението-жалбоподател е имало вероятност да станат платформа за разпространяване на насилие и отхвърляне на демокрацията с потенциално вредно въздействие, даващо основание за тяхната забрана. Всеки изолиран инцидент е могло адекватно да бъде уреден чрез наказателно преследване на отговорните за извършването му лица.

"Превръщане" на българското население в македонско население

104. Правителството привежда доводи, че сдружението-жалбоподател е преследвало "превръщането на населението в региона в македонско население", за да постигне окончателната си цел - отделяне от България.

Жалбоподателите поддържат тезата, че "Илинден" е сдружение на македонците в България.

105. Съдът не приема аргумента, че е било необходимо да се ограничи правото на жалбоподателите да демонстрират, за да се защитят тези, които те, както се твърди, са се опитвали да "превърнат". Не е доказано, че жалбоподателите са използвали или е било вероятно да използват незаконносъобразни средства за "превръщане", като нарушават правата на други лица.

Изявления, възприемани като обидни от общественото мнение

106. Изглежда събранията на "Илинден" пораждат известно напрежение, като се вземе предвид особената чувствителност на общественото мнение спрямо идеи, които се възприемат като обидно присвояване на национални символи и неприкосновени ценности (вж. параграфи 13, 17, 18 in fine, 24 и 47 по-горе).

По-специално, жалбоподателите са се стремили да честват исторически събития, на които те придават различно значение от това, което е общоприето в страната. Те са считали като македонски мъченици исторически личности, които обичайно и официално са чествани в страната като български национални герои и ето защо са се стремили да организират техните събрания по същото време и на същите места, като традиционните официални церемонии.

107. Все пак обаче, ако вероятността за напрежение и разгорещен обмен между противопоставящи се групи по време на демонстрация би обосновала нейната забрана, общественото би се оказало лишено от възможността да изслуша различни възгледи по въпрос, който засяга чувствителността на мнението на мнозинството.

Фактът, че разногласието засяга националните символи и националната самосъзнание, не може сам по себе си да се разглежда - противно на възгледите на Правителството - като основание да се изиска даването на по-широка свобода на преценката на властите. Националните власти трябва да проявят особена бдителност, за да осигурят националното обществено мнение да не бъде защитавано за сметка на утвърждаването на възгледите на малцинството, независимо колко непопулярни могат да бъдат.

(ii) Значението на вмешателството

108. Правителството внушава, че е бил постигнат справедлив баланс чрез демонстрираната относителна гъвкавост - когато на поддръжниците на "Илинден" е било позволено да се доближат до историческите места, при условие, че не развяват знамена или произнасят речи -, и че жалбоподателите е следвало да изберат други места за техните събрания.

109. Съдът счита, че лишаването на жалбоподателите от правото да изразят своите идеи посредством речи или лозунги на събрания не може с основание да се характеризира като доказателство за гъвкавост. В действителност, властите са възприели практиката за налагане на широкообхватни забрани върху събранията на "Илинден" (вж. горните параграфи 17 и 74).

Освен това, било е очевидно, че времето и мястото на церемониите са от решаващо значение за жалбоподателите, както и за тези, които посещават официалната церемония. Въпреки свободата на преценка, упражнявана от Правителството по такива въпроси, Съдът не е убеден, че е било невъзможно да се осигури мирното провеждане и на двете чествания, било по едно и също време или непосредствено едно след друго.

(iii) Заключение на Съда

110. Както Правителството е посочило, сдружението-жалбоподател е имало само около 3 000 поддръжници, като не всички са били активни.

Въпреки това властите прибегват до мерки, насочени към възпрепятстване разпространението на възгледите на жалбоподателите на демонстрации, които те са искали да провеждат.

111. Този подход, в обстановка, при която не е имало реален предвидим риск за насилствени действия или подстрекателство към насилие или някаква друга форма на отхвърляне на демократичните принципи, по мнението на Съда не е бил оправдан съгласно алинея 2 на чл. 11 от Конвенцията.

112. Изобщо, Съдът намира, че властите са преминали границите на свободната си преценка и че мерките, забраняващи на жалбоподателите да провеждат възпоминателни събрания, не са необходими в едно демократично общество, по смисъла на чл. 11 от Конвенцията.

Следователно, налице е нарушение на тази разпоредба.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

113. Член 41 от Конвенцията предвижда:

"Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната високостоговарящата страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна."

A. Претенциите на жалбоподателите

114. След решението на Комисията от 29 юни 1998 г., обявяващо жалбите за частично допустими, жалбоподателите бяха поканени от Комисията да заявят своите претенции съгласно стария чл. 50 от Конвенцията. Целта на поканата бе да се ускори процедурата пред Комитета на министрите на Съвета на Европа по стария чл. 32 от Конвенцията, в случай, че жалбите се разгледат по тази процедура и се установи нарушение на Конвенцията.

С писмо от 25 август 1998 г. г-н Станков и г-н Иванов отговориха, като заявиха, че жалбоподателите са претърпели сериозни имуществени и неимуществени вреди и че те ще оставят определянето на сумите на институциите в Страсбург. имуществените вреди се състояха, *inter alia*, от глоби, наложени на лица, които са карали техните коли до местата на събранията, вредата, причинена, както се твърди, от полицията на една кола през 1993 г., както и някои разноски. Жалбоподателите обясниха, че не са в състояние да представят писмени доказателства, тъй като било трудно да се води финансова документация при условията, в които функционира тяхното сдружение.

По отношение на неимуществените вреди, жалбоподателите поискаха обезщетение, *inter alia*, за страданията в резултат на действията на властите, които, както се твърди, са се стремили да ликвидират "Илинден".

115. В тяхното изложение до Съда, което е изготвено без юридическа консултация, жалбоподателите не са предявили претенции за справедливо удовлетворение. Те направиха това в заседанието от 17 октомври 2000 г., излагайки допълнителни данни в писмена форма скоро след това.

116. Пред Съда жалбоподателите не са предявили претенции за имуществени или неимуществени вреди. Те поискаха възстановяване на техните разноски, предявявайки претенции за 10 000 германски марки (DEM) във връзка с вътрешнодържавните производства (пътвания до местните съдилища, секретарска и юридическа работа), 15 000 DEM във връзка с процедурата в Страсбург (включително 8 127 френски франка (FRF) за пътуването на г-н Иванов и разноски за издръжка във връзка със заседанието в Страсбург, 5000 FRF разноски за преводи, и 2 000 FRF за други разходи), както и допълнителни 35 000 FRF адвокатски хонорар за техния адвокат.

Жалбоподателите представиха копие от техния договор с г-н Хинкер относно адвокатския хонорар и копия от хотелската фактура и самолетния билет на г-н Иванов. Те заявиха, че не са в състояние да представят доказателства за останалите разходи, тъй

като не са били представявани от юрист на местно ниво или пред Комисията и са платили всички разноски със средства на сдружението.

Б. Доводите на Правителството

117. Във връзка с претенциите на жалбоподателите [mn] Август 1998 г., на 2 декември 1998 г. Правителството извърши коментар, заявявайки, че ако Комитетът на министрите трябва да произнесе по тях, то той трябва да ги отхвърли като недоказани и несвързани със спорните въпроси по делото.

Отговорът на Правителството на претенциите на жалбоподателите, предявени през октомври 2000 г., бе представен в заседанието и в писмена форма на 29 декември 2000 г. То приведе доводи, че тези претенции са били предявени извън срока по Правило 60 §§ 1 и 3 от Правилата на Съда и че те не са били подкрепени от задоволителни писмени доказателства.

118. Претенцията по отношение на разноските, свързани с вътрешнодържавните процедури - продължи Правителството - е несъразмерна и представлява злоупотреба с право. По всяко дело жалбоподателите са представили само стандартни молби и жалби от по една страница, очевидно изготвени без юридическа помощ. Не са били дължими съдебни такси и не са понесени други разходи.

Претенцията в размер на 15 000 DEM във връзка с процедурата в Страсбург не е била разбита по пера. Твърдението, че е било трудно представянето на писмени доказателства, е неоснователно.

По мнението на Правителството, присъждането на 35 000 FRF като адвокатски хонорар би било очевидно прекомерно, тъй като то не съответства на действително извършената от адвоката на жалбоподателите юридическа работа и също така защото трябва да се вземат предвид икономическите условия в ответната Държава. Претендираната от адвоката сума се равнява на 146 минимални работни заплати в България и на около 6 минимални месечни заплати във Франция.

Правителството заключи, че присъждането на разноските, покриващи разходите на г-н Иванов за пътуването и издръжка във връзка със заседанието пред Съда (8 127 FRF), плюс 5 000 FRF за адвокатски хонорар на г-н Хинкер, би било приемливо, ако Съдът реши да присъди такова удовлетворение.

В. Оценката на Съда

119. Правило 60 § 1 от Правилата на Съда предвижда, доколкото това е относимо:

"всяка претенция, която ... жалбоподателят може да пожелае да предяви за справедливо обезщетение съгласно чл. 41 от Конвенцията, трябва, освен ако Председателят на състава не укаже друго, да бъде предявена в писмените становища по съществото на делото или, ако не се представят такива писмени становища, в специален документ, който се внася не по-късно от два месеца след решението, обявяващо жалбата за допустима."

120. Съдът отбелязва, че на 25 август 1998 г. жалбоподателите са внесли общо искане за справедливо обезщетение за имуществени и неимуществени вреди и за разноски, макар и в рамките на процедура по стария чл. 32 от Конвенцията. Тази претенция не е била оттеглена.

Вярно е, че в заседанието адвокатът на жалбоподателите е поискал само разноските. Все пак обаче, Съдът не може да тълкува неговото становище като оттегляне на претенциите, предявени пряко от жалбоподателите, без участието на г-н Хинкер, при липсата на изрично волеизявление в този смисъл.

Що се отнася до възраженията на Правителството по Правило 60 § 1 от Правилата на Съда, Съдът отбелязва, че изложението на жалбоподателите е изготвено без юридическа помощ и че претенциите, които са предявени за пръв път в заседанието, се отнасят само до техните разноски. Ясно е, че някои от разноските и разходите, и по-специално тези, свързани със заседанието, не биха могли да бъдат определени предварително.

Накрая, на Правителството бяха предоставени всички възможности подробно да

коментира претенциите на жалбоподателите и то направи това през декември 1998 г. и декември 2000 г.

При тези обстоятелства Съдът счита, че е налице валидно предявена претенция за имуществени и неимуществени вреди и разноски, която трябва да бъде разгледана.

121. Съдът приема, че жалбоподателите са понесли неимуществени вреди като следствие от нарушаването на тяхното право на свобода на събранията. Решавайки по справедливост, Съдът присъжда по тази позиция на сдружението-жалбоподател и на г-н Иванов общата сума от 40 000 FRF, която да се изплати съвместно на г-н Станков и на представителя на "Илинден", г-н Иванов.

Претенцията по отношение на имуществени вреди е недоказана и следва да се отхвърли.

122. Що се отнася до разноските по вътрешнодържавните производства, Съдът се съгласява с Правителството, че жалбоподателите не са били представлявани от юрист на това равнище и не са споменали за платени адвокатски хонорари.

Жалбоподателите, все пак обаче, трябва да са понесли определени разходи при превода на кореспонденцията и становищата за целите на процедурата в Страсбург. Произнасяйки се по справедливост, Съдът присъжда 3 000 FRF по тази позиция.

123. В допълнение, сумите, поискани във връзка с явяването на г-н Иванов пред Съда (8 127 FRF), трябва да бъдат присъдени в пълен размер.

Що се отнася до адвокатския хонорар, Съдът, отбелязвайки, че г-н Хинкер се е включил само в последната фаза на процеса и като се произнася по справедливост, присъжда 25 000 FRF.

124. Съгласно информацията с която разполага Съдът, законната лихва, приложима във Франция в деня на приемането на настоящото решение, е 4.26 на сто годишно.

ПОРАДИ ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ

1. Приема единодушно предварителните възражения на Правителството;
2. Приема с шест срещу един гласа, че е имало нарушение на чл. 11 от Конвенцията;
3. Приема с шест срещу един гласа, че ответната Държава трябва да плати съвместно на г-н Станков и г-н Иванов, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44 § 2 от Конвенцията, 40 000 (четиридесет хиляди) френски франка за неимуществени вреди;
4. Приема единодушно, че ответната Държава трябва да плати съвместно на г-н Станков и г-н Иванов, в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44 § 2 от Конвенцията, 36 127 (тридесет и шест хиляди сто двадесет и седем) френски франка за разноски и разходи, ведно с какъвто и да било данък върху добавената стойност, който може да се дължи;
5. Приема единодушно, че ще се начислява проста лихва в размер на 4.26 на сто годишно от изтичането на гореспоменатия тримесечен срок до изплащането на сумата;
6. Отхвърля единодушно останалата част от претенциите на жалбоподателите за справедливо обезщетение.

Съставено на английски и постановено в писмена форма на 2 октомври 2001 г.

Майкъл О'БОЙЛ
Секретар

Елизабет ПАЛМ
Председател

В съответствие с чл. 45 § 2 от Конвенцията и Правило 74 § 2 от Правилата на Съда, особеното мнение на г-жа Ботушарова се прилага към настоящото решение.

Е. П.
М. О'Б.

ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ БОТУШАРОВА

Аз гласувах срещу установяването на нарушение на чл. 11 от Конвенцията по настоящото дело.

Моят анализ започва от същите общи принципи, като този на мнозинството: параграфи 85-90 от решението, които излагат същността на практиката на Съда относно свободата на събрания и изразяване и, по-специално, критериите, въз основа на които вмешателството в тези свободи в случаи като настоящия може да бъде считано за оправдано. Приемам изцяло краткото изложение на тези критерии.

По мое мнение обаче, тяхното приложение към фактите по случая пред нас - един граничен случай - може да доведе до друго заключение, ако се даде подходяща тежест на факта, че демонстрациите на жалбоподателите са създали рискове за обществения ред в местната общност (населено място). Властите, когато са ограничили правото на жалбоподателите да провеждат възпоминателни събрания, многократно са се позовавали на съществуващата опасност за сблъсъци между поддръжниците на "Илинден" и онези, участващи в официалните церемонии, които са се провеждали на едно и също място и по едно и също време. Опасенията са се базирали на миналия опит: имало е редица предходни инциденти на събитията, организирани от "Илинден" и тяхното поведение е било характеризирано като "провокационно" (вж. параграф 17 от решението). Този последен елемент е от решаваща важност, тъй като той означава, че властите са били убедени, че поддръжниците на "Илинден" могат да се опитат да провокират безредици и сблъсъци. Това обаче, което е предмет на спора по настоящото дело, е свободата на мирни събрания.

Защитата на правата на други лица, обществената безопасност и предотвратяването на безредици са легитимни цели, които могат да обосноват, съгласно чл. 11 § 2 от Конвенцията, ограничаването на свободата на мирни събрания, при условие, че такова ограничение е съразмерно на преследваните цели.

Българските власти очевидно са съзнавали изискването да не се ограничават свободите на "Илинден" свръх това, което е необходимо. Обжалваните забрани се отнасят само до определени дати и места. На някои от датите, когато са били планирани демонстрации, властите не са попречили на поддръжниците на "Илинден" да достигнат до историческите местности, но са поискали от тях да оставят провокационните лозунги.

Съдът е установил в своята практика, че "по причина на техния пряк и продължителен контакт с жизнените сили на техните страни, държавните власти са по принцип в по-добра позиция от международния съдия да дадат мнение по точното съдържание на ...[необходимостта от вмешателство]... Съдът, който... е отговорен за осигуряване спазването на тези задължения на държавите, е овластен да произнесе окончателното решение дали [дадено вмешателство е било обосновано]... Затова, чл. 10 § 2 [както и чл. 11 § 2] оставят [] на Договарящите страни свобода на преценката... Вътрешнодържавната свобода на преценката... се съпровожда с надзор от европейските институции" (решението Хандисайд срещу Обединеното кралство от 7 декември 1976 г., Серия А N 24, стр. 22-23).

Като взимат предвид вътрешнодържавната свобода на преценката, органите на Конвенцията, в много случаи са установявали, че ограничаването на демонстрациите е оправдано на основание общественения ред. Да се цитират някои примери, следните забрани на събрания са били счетени, че са в съответствие с чл. 11 § 2: двумесечна забрана на публични шествия освен обичайните такива в Лондон (N 8440/78, Реш. 16.7.80, DR 21 стр. 138); обща забрана на демонстрации по въпроси, свързани със Северна Ирландия на Трафалгар Скуеър в Лондон (N 25522/94, Реш. 6.4.95, DR 81-A, стр. 146); четиридневна забрана на събрания в рамките на радиус от четири мили от паметника Стоунхендж с оглед предишни инциденти и безредици от последователи на друидите (N 31416/96, Реш. 19.10.98 (недокладвано)).

По мое мнение, българските власти при конкретните обстоятелства по настоящото дело не са преминали границите на свободната си преценка и са ограничили свободата на мирни събрания на жалбоподателите до степен, която е строго необходима за защитата на правата на други лица, на обществената безопасност и за предотвратяване на безредици.

Тъй като не намирам нарушение на чл. 11 от Конвенцията, аз също така гласувах срещу присъждането на обезщетение за неимуществени вреди на жалбоподателите.

